

Dr. Bojan Knific
GREGORJEVO
Ko gre luč v vodo in se prične pomlad

Izdajatelj: Tržiški muzej

Število strani: 192

Vezava: trda

Redna cena z DDV: 27 EUR

Cena v prednaročilu z DDV (do 28. 2. 2017): **22 EUR**

Naročila za knjigo sprejemamo na: trziski.muzej@quest.arnes.si

Mnogo ljudi pozna šego gregorjevega, ko marsikje na Slovenskem še danes po vodi spustijo barčice, ladjice, hišice in druge predmete, v katerih gori luč. S tem simbolično oznanijo prihod pomladi in daljšanje svetlega dela dneva. Vendar, le malo ljudi ve, da ima šega spuščanja luči po vodi globoke korenine. Poznajo jo marsikje v Evropi – zlasti na Bavarskem, v Švici in Franciji ter tudi drugod. Razvila se je iz predkrščanskega obredja – magičnega dejanja, ko so ljudje ob začetku novega leta s posebnim obredom, pri katerem so na/v vodo dali ogenj, nadvladali grozeči nered.

Knjiga *Gregorjevo* dr. Bojana Knifica iz Tržiškega muzeja je prva, ki bralcu na prijeten način predstavlja praznovanje gregorjevega na Slovenskem, sorodna praznovanja drugod v Evropi in razkriva mitološka ozadja spuščanja luči po vodi. Prikazuje šego, kakršna je živela v preteklosti, njeno preoblikovanje do sodobnosti in ponuja pot njenemu prihodnjemu razvoju. Je bogato opremljena s prek 200 starimi in novejšimi fotografijami, ima znanstvena aparat in sodi med najpomembnejša sodobna etnološka dela s področja obravnave šeg in navad na Slovenskem. Ker je bilo spuščanje gregorčkov leta 2016 vpisano v nacionalni *Register nesnovne kulturne dediščine* ima knjiga znak registra nesnovne kulturne dediščine.

Na predvečer godu sv. Gregorja, ki praznuje 12. marca, je ponekod na Slovenskem (Tržič, Kropa, Kamna Gorica, Železniki in drugi kraji) znana šega, v okviru katere so otroci po reki, potoku ali bajerju spustili goreče predmete, tudi lično izdelane hišice, v katerih so bile prižgane sveče. S tem so simbolično oznanili prihod pomladi in daljšanje svetlega dela dneva. Veljalo je, da rokodelcem od tega dne do sv. Mihaela, ki goduje 29. septembra, ni bilo več treba delati ob umetni svetlobi – dan je bil namreč dovolj dolg, da so delali le od jutranjega svita do večernega mraka.

Na Slovenskem najstarejši vir o spuščanju gregorčkov sega v sredino 19. stoletja, več podrobnejših opisov je znanih iz prve polovice 20. stoletja. Sorodne šege spuščanja luči po vodi so poznali tudi drugod v svetu. Ni več dvoma, da so korenine spuščanja luči po vodi v različnih evropskih krajih skupne, čeprav so termini spuščanja in razlogi, ki narekujejo dejanje, različni. Razen redkih izjem sodijo v zimsko-pomladno obdobje in so povezane s ključno spremembo v sončevem letu – s najdaljšo nočjo ali pomladnim enakonočjem. Krščanstvo je stara verovanja skušalo zatreti oziroma jim vsaj spremeniti pomen – jih prekriti z novimi vsebinami. Tako se je šega spuščanja luči po vodi prenesla na nove termine leta, preoblikovala svojo podobo in kot razlog spuščanja prevzela motive, povezane s Cerkvijo in rokodelskim delom ob umetni svetlobi. A rokodelci niso od nekdaj delali ob umetni svetlobi. Delo ob luči se je uveljavilo šele v 16. stoletju, kot dokazujejo viri z Bavarske, pa je bilo spuščanje luč po vodi tedaj že povsem ustaljeno dejanje.

Šega spuščanja luči po vodi je nasledila predkrščansko obredje, pri katerem so na/v vodo dali ogenj. Z obredom, pri katerem so ljudje z ognjem, ki so ga dali na/v vodo, ob prehodu iz starega v novo leto v svetu, ki so ga obvladovali, vzpostavili nov red, in z dejanjem – po verovanju – naravi dali moč novega rojevanja. Obred se je navezoval na vegetacijski mit in z njim povezano obredno dejanje, ki ga je bilo, da ne bi prišlo do kaosa, treba obnavljati vsako leto ob istem času in na enak način, in sicer v »gluhem času« – ponoči. V Tržiču je z obrednim prostorom povezana tudi lokacija spuščanja gregorčkov.

S praznovanjem gregorjevega v Tržiču je poleg spuščanja luči po vodi povezanih nekaj dejanj, v katerih je mogoče slutiti sledove predkrščanskih verovanj in z njimi povezanih obredij. Nedvomno med te sodi kurjenje kresa, vihtenje gorečih metel v obliki osmice, deviškost sodelujočih, raba lesa za gregorčke in večerja po končanem spuščanju gregorčkov. Predkrščansko obredno dejanje se je preoblikovalo v šego, ta pa v turistično prireditve, ki v več kot desetih krajih na Slovenskem živi danes. Ponekod se razvija na tradiciji šege, ki je živela v okolju (Tržič, Kropa, Kamna Gorica, Železniki, Ribnica ...), širi se tudi v druge kraje (Ljubljana, Vrhnika, Maribor...).